

PROTOKOLL

Projekt: Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneering

Teema: Trassialternatiivide tutvustamine

Kuupäev: 18.02.2025, kl 17.30

Asukoht: Lokuta Puhkekeskus

Protokollija: Kati Kraavi, Hendrik Andres Tork

Osalejad: Registreerimislehel (28 osalejat)

Päevakord:

- Planeeringu eesmärk (miks ja mida)
- Miks on uut elektriühendust vaja?
- Visandamise põhimõtted ja visandatud koridorid
- Kaasamine
- Mis juhtub peale planeeringu kehtestamist?
- Küsimused ja avatud arutelu

Avaliku arutelu ettekandega saab tutvuda projekti kodulehel, <https://riigiplaneering.ee/riigiplaneeringud/eesti-lati-neljas-elektriuhendus/eesti-lati-neljanda-elektriuhenduse>.

Arutelu:**Küsimus: Kas kollane joon on kaardirakenduses mõõtkavas?**

Anni Konsap Skepast&Puhkim OÜ (edaspidi SKPK): Sisse suumides on.

Küsimus: Et kui ma suumin sisse, siis ta on 140 m?

SKPK: 140 m jah. Siin ongi niimoodi, et peame jälgima sama printsiipi, kui uue kavandatava koridori puhul. Täpne kesktelg võib projekteerimise käigus selguda.

Küsimus: Aga mis see 240 m siis on?

SKPK: 240 m on meil planeeringuga kavandatav õhuliini koridor juhul kui meil on kaks kõrvustikku kulgevat 330 kV liini. Selles piirkonnas seda pole. Siin Lihula ja Paide vahel otsime õhuliini koridori ühele 330 kV liinile. Kõik, mis jääb Lihulast Saaremaa suunas, seal me räägime 2 x 330 kV. Siin piirkonnas on ainult, kas olemasolev koridor või uus 140 m koridor.

Küsimus: Kas need kaks kollast ja see üks hall on kolm võrdset alternatiivi?

SKPK: Selles mõttes küll, et kõik need jooned kaardi peal on realistlikud ehk teostatavad. Käsitleme neid võrdselt. Meil on terve rida kriteeriume, mille alusel võrdlema hakkame (looduskaitsetelised, sotsiaalmajanduslikud, kultuurilised). Tugeva eelise saab olemasolev koridor. Üks kriteerium on olemasoleva koridori kasutamine. Ükskõik milline alternatiiv suudab kasutada olemasolevat koridori, saab teatud eelistuse. Täna meil mingeid lemmikuid alternatiive valitud ei ole.

Küsimus: Ütlesite, et Paide ja Järvakandi vahel on 8 alternatiivi, siit aga paistab 2-3?

SKPK: Jaa. Näitan need võib-olla ära. See kaart on ministeeriumi kodulehel ka kättesaadav. Alternatiive on siin kaheksa tükki. Lülitan ükshaaval sisse, et oleks paremini näha. Eraldiseisvaid jooni siin kaheksat ei ole, need on erinevad kombinatsioonid, mida käsitleme erinevate alternatiividena.

Küsimus: Järvakandi ja Paide vahel, mis see jõnks seal on? Miks see siksaki teeb, ei lähe otse?

SKPK: Sikk-sakke teeme erinevatel põhjustel. Näiteks looduskaitsetelistel põhjustel või elamutest/tiieasustusaladest tulenevalt. Aga kaks peamist kriteeriumit, millest lähtuvalt see joon kujuneb, on elamud ja looduskaitsetelised piirangud. Kõik muud tingimused sinna juurde –

kultuurimälestised, Toosikannu puhkekeskuse hirveaed jne – neid elemente on päris palju. Loomulikult peame järgima ka tehnilisi kriteeriume. Trass ei saa nt teravnurgaga olla.

Küsimus: Mis see minimaalne kaugus elamust on?

SKPK: Minimaalne kaugus on 40 m. See on kaitsevööndi laius. Elamu ei tohi jääda kaitsevööndisse. Kaitsevöönd algab teljest. Elamu võib piltlikult öeldes paikneda kohe selle 40m servas.

Küsimus: Kas tuulegeneraatoreid ka tuleb? Kas nendega ka arvestatakse, need tulevad ka kuhugi sinna?

SKPK: Selle planeeringuga me tuulegeneraatoreid ei kavanda ja nendest kavadest ei lähtu. Tuuleparkide paiknemist pole arvestanud. Oleme arvestanud nt Saaremaal Sõrve poolsaare alguses või Läänemaa Virtsu kandis olemasolevate tuulikutega, sest seal on see, et peame arvestama, et nt tiiviku laba ei sõidaks õhuliini sisse, aga kavandatavate tuuleparkidega me pole arvestanud.

Küsimus: Aga te teate, kuhu need tulevad? Seda peab ju teadma, sest kui see liin tuleb sealt ja meil on tuulepargid siin...?

SKPK: Jah, aga me ei tea milliseid tuulealasid realiseerima hakatakse. Täna meil on nt tulnud väga palju informatsiooni väljastatud projekteerimistingimuste kohta – meil on siin päikesepark, elamud, kõrvalhooned (nt saun), mille kohta meil avaandmetes info puudus. Me ei saanud infot Maa-ametist kätte, lõpuks saime omavalitsuselt ja sellest lähtuvalt saame trassikoridore natuke nihutada. Tuulikute puhul, mis täna on planeerimismenetluses, ja need planeerimismenetlused ei ole nii kaugele jõudnud, et need otsused oleksid langetatud, seal on selline koostöö koht. Kui me saame olla veendunud, et see tuulik sinna tuleb, siis saame arvestada. Kui ei tule, siis ongi hästi kõik. Liini kulgemine ei ole seotud tuuleparkide kavandatavate asukohtadega, nii et ühegi tuulepargi ühendamiseks me mingeid eelduseid ei loo.

Kadi-Kaisa Kaljuveer Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (edaspidi MKM): Kui tuuleparki ei tule, siis liini on ikka vaja.

Küsimus: Kas saate öelda seal Järvakandist lääne poole, kus on see olemasolev liin, et millised olid need põhipõhjused, miks projekteerisite allapoole veel kaks varianti?

SKPK: Põhipõhjus tuleb seadusest. Koostame riigi eriplaneeringut ja planeerimisseadus ütleb, et riigi eriplaneeringu koostamisel tuleb kaaluda alternatiive. Kuigi siin on olemasolev koridor olemas, siis seadusest tulenevalt oleme kohustatud mõtlema ka teiste asukohtade peale.

MKM: See on ka seotud selle mõttega, et kohalik tasand on tavaliselt see, kes planeerib ja oma haldusalas planeerimisalaseid otsuseid teeb. Selleks, et riik teeks võimalikult parima otsuse selles haldusalas, mis on tegelikult KOV-i pädevuses planeerida, peame neid asukohti valima ja leidma selle optimaalseima lahenduse võimalikest trassikoridoridest lähtudes.

Küsimus: Mis aadressil ettepanekud tuleb teha?

SKPK: info@mkm.ee. Jätan lõpus siia slaidi ette ka.

Viktoria Muske-Vidjajev Elering AS (edaspidi Elering): Voldiku peal peaks ka info olema. Seal on ministeeriumi ning Eleringi kontaktid olemas.

Küsimus: Kas MKM lehel pole täpsemalt räägitud elektromagnetist? Praegu saab niimoodi aru, et 40 m kauguseni ei või olla maja, aga 41 m juures juba võib seal olla maja? On ka räägitud, et on sellised taluvused, et mingi mõju seal ikka on?

SKPK: Elektromagnetvälja uuring tuleb. Kõikidele alternatiividele koostatakse nüüd hinnang, selle lähteülesanne on koostatud. See on sealsamas ministeeriumi kodulehel planeeringu materjalide all kättesaadaval. Uuringu koostamise juurde asutakse märtsi lõpus, siis kui meil kõik alternatiivid paigas on ja oleme ekspertidele hindamiseks üle andnud. Elektromagnetvälja mõju on üks kriteerium, mida kõikide alternatiivide puhul uuritakse.

Küsimus: Põhimõtteliselt on 330 kV liine juba ammu ehitatud ning see peaks olema juba kõik teada?

SKPK: Mina kahjuks ei oska planeerijana elektromagnetvälja osas kaasa rääkida.

Elering: Peast ei oska öelda. Hiljem saame kirjalikult infot saata.

MKM: Kaitsevööndi eesmärk on igasuguste negatiivsete mõjude välistamine, sh ka elektromagnetväljade mõju. Aga selleks, et olla veendunud, teeme konkreetse uuringu selle raames.

Arvamus: Toonitan üle, et elektromagnetismi pole vaja uuesti uurida. See teadmine on füüsikas olemas, kõikvõimalikud uuringud on olemas. Siin ei ole midagi müstilist. Praegu on müstikamaailm Eestis väga avarduanud. Tooge julgesti välja, mis meil on teada ja arutada, kus on juhtumid, kus inimesed väidavad seda, aga need on vaid inimeste enda hüpoteesid.

Küsimus: pigem võib tulla välja, et on müra probleemid. Särin.

Elering: Vool on nii väike, et müra ei teki.

SKPK: Täna hommikul rääkisin kolleegiga, kes on müra hindaja ja kes on uute liinide all käinud müra mõõtmata. Ta ütles, et seda müra, mida vanemate liinide puhul esines, uute puhul ei ole.

Küsimus: Kui kõrged need postid tulevad?

Elering: Täpselt ei oska numbreid öelda. Kui olete näinud Harku-Lihula-Sindi maste – umbes nendega sama kõrged.

Arvamus: Mõtlesin, et kui te tulete esinema, et siis te teate ka midagi?

Elering: Ma tean midagi kindlasti. Aga kõik mastid on erinevad ja võivad olla konstrueeritud erinevalt.

Küsimus: Järvakandi-Lokuta olemasolev trassikoridor – kas seda on ka kalkuleeritud?

SKPK: See on 35 kV, see ei ole kõrgepingeliin. Oleme käsitleanud ainult kõrgepingeliine, mitte madal- või keskipingeliine.

Küsimus: Mis on kogu projekti kogumaksumus?

Elering: Meil on eelarve, aga kuna hange ei ole veel tehtud, siis täpselt ei tea.

SKPK: Riigi esindaja ütles eile, et ligi 800 miljonit, aga oleneb, mis hetkel hange tehakse ja mis seisus hinnad meil on.

Küsimus: Miks ta ümber Saaremaa peab minema, miks ta otse Läti suunas ei lähe?

SKPK: Mõte on tagada ka Saaremaal varustuskindlus. Eesmärk on, et kui vaatame kaarti, siis kogu asja tuum on see, et tekiks Saaremaale varustuskindlus. Juhul, kui nt keegi Sõrve poolsaare vahelt Läti suunalise kaabli peaks tahtma läbi lõigata, siis saab Saaremaad toita siit poolt. Täna on meil Läti ühendus olemas. Samamoodi – kui keegi peaks Suurest väinast sama jamaga hakkama saama, siis on võimalik siitpoolt toita. Et tekiks ringtoide ja oleks varustuskindlus olemas.

Küsimus: Aga Lihulast läheb ju läbi see 330 kV. Kas sealt ei saa Lihulast teha see haru Saaremaale? Miks peab seda Kesk-Eestit niimoodi lõhkuma?

SKPK: See on kogu Eesti elektrivõrgu küsimus.

Elering: Me vajame täiendavaid liine. Praegu on teemaplaneering niimoodi, et elekter on olemas igal pool. Aga mida rohkem liine, seda turvalisem meil on. Kui üks liin on katki, siis teine on olemas.

Küsimus: Kas liiniga seoses tuleb Paide poolt ka 110 toide Järvakandile? Või 330 kV?

SKPK: 330 on Paide-Järvakandi vahel. Paidest välja tuleb erinevaid liine, see on puhas 330 kV liin. Järvakandisse sisse tulekut ei ole selle planeeringuga ette nähtud.

Küsimus: Loen, et arendus käib veskite jaoks? Et veskid toodavad energiat ja seal saaks müüa Lätti? See on toitekaabel Lätile? Kust see elekter tuleb, maa seest?

Elering: Otseselt ei ole niimoodi. Meil on olemas elektriühendus Soomega ja kolm ühendust Lätiga juba praegu. Vahetame energiat – kui meil on vaja rohkem energiat, siis küsime naabritelt, kui vähem, siis jagame naabritega energiat.

Küsimus: See selleks, aga siin on jutt sellest, et liin on taastuenergia jaoks tehtud?

SKPK: Mitte ainult. Seal on päris mitu punkti, mille tõttu seda liini rajada.

MKM: Ei vasta tõele. Rääkisin alguses Eesti põhivõrgu tugevdamisest, Eesti varustuskindluse suurendamisest ja ühe eesmärgina loomulikult on võimalik ka taastuenergiat sinna liinile juurde tuua. Kuid see ei ole eesmärk omaette. Kui Eestisse ei oleks ühtegi tuulikut rajatud, ikka oleks seda sama liini vaja.

Küsimus: Kas ei oleks mõistlik olemasolevaid liine tugevdada? Miks on vaja uut teha?

Elering: Me tarbime ja toodame palju rohkem energiat kui 10 aastat tagasi. Selle jaoks, et vahetada rohkem energiat, vajame rohkem ühendusi.

Küsimus: Aga miks me vahetame seda energiat? Meie saadame Lätti, nemad saavad siia?

Elering: Me oleme ühises energiaturus. Me ei ole nagu saar. Üks turg ja me oleme selle sees.

Küsimus: Ja siis räägitakse rohepöördest? Tohutult suures mahus hävitatakse ju loodust?

SKPK: Üks eesmärk on võimalikult palju kasutada olemasolevaid liinikoridore. Kui vaatame kõiki kriteeriume, siis üheks kriteeriumiks, mida me hindame, on raadatava metsa hulk. Võidab see trassikoridor, mis vajab kõige vähem raadamist.

Küsimus: Aga kui jätame ära, siis vajame veel vähem raadamist?

SKPK: Kui selle ära jätame, siis jätame ennast ka palju haavatavamasse olukorda elektri vaatevinklist. Elektri osas, mis meile kõigile väga meeldib. Proovime elada kuu aega ilma elektrita.

MKM: Looduse kriteerium on ikkagi üks põhikriteerium, millest lähtume lisaks inimeste elukohtadele. Me ei jäta loodust kõrvale. Üritame täna leida seda lahendust, et kuidas tagada meie tarbimisvajadustele vastav võrk ja samal ajal hoida maksimaalselt seda loodust, mida me kõik armastame. Üritame leida seda tasakaalu.

Hans Schumann Kehtna Vallavalitsus: Toon siia mõtte, et elektrit on meil vaja nii või naa, see trass loob ka meile siin piirkonnas varustuskindlust. Suurt liini on pigem vaja selle suure pildi jaoks. Lootkem seda et ehk õnnestub kasutada vana koridori. Rail Baltic on ka ära planeeritud siin. Kehtna vallas on oluline osa metsa küsimärgi all. Vähemalt saab loodus jääda toimima.

Küsimus: Elektrit võiks tarbida mõõdukalt. Miks kogu aeg seda tõsta?

MKM: Tarbimisvajadused tõusevad ja langevad, aga liigume selles suunas, et teha jätkusuutlikumaid otsuseid. Sellepärast täna räägimegi sellest, et meil on vaja mingit ümbersuunamist teha.

Küsimus: Miks tarbimine suureneb?

Elering: Meil on uued tööstused, majasid ehitatakse koguaeg. Inimesed tarbivad kodus rohkem energiat. See ei sõltu sellest, kas elektrit annab tuulik või elektrijaam, vaid sõltub inimese käitumisest. Meie elustiil muutub.

Küsimus: Aga miks see siis kogu aeg hullemaks peab muutuma?

SKPK: Seda küsimust me täna ei lahenda. Võime siin täna kõik kokku leppida, et tänasest alates tarbime vähem elektrit. Tarbimine on ühiskondlik kokkulepe. Mõistan teie muret - elektri tarbimine on kohati üle käte, aga seda me täna ei lahenda. Tarbime koos vähem.

Arvamus: Märkus kõigile teadmiseks. Siin Lokutal näeme põhjapoolset ja lõunapoolset alternatiivi. Türi ja eriti Käru alevikult on tulnud palve, et palutakse kaaluda lõunapoolset varianti.

SKPK: Panime kirja.

Küsimus: Räägitakse, et lepingute sõlmimine on 3,5% – maamaksu hinnast, uuest hinnast – tasutakse maaomanikule iga aasta. Ja võib muutuda kuni 33%. Jäi segaseks, mis alustel hakatakse taluvustasu maaomanikele maksma?

Elering: Meil on niimoodi, et pärast, kui planeering on kehtestatud, me projekteerime, et saada paremini aru, kus meie liin täpsemalt asub, sest praegu on kaitsevöönd ja puhverala. Pärast seda, kui on selge, kus liin asub, siis Elering teeb iga maaomanikuga kasutusõiguse lepingu ja makstakse välja ühekordne kompensatsioon. See maa hind ei ole Maa-ameti põhjal arvatud, vaid on maa turuhind. Turuhind sõltub regiooni turuhinnast. Tuleb hindamisakt, ja siis turupõhine hind või tehakse selle põhjal maaomanikule pakkumine. Turuhinda arvutatakse eraldi. Hind muutub iga aasta. Hind oleneb ka sellest, mis maal asub. Pärast seda, kui taristu on rajatud, hakkame maksma regulaarseid talumistasusid. Need summad on seotud maa hinnaga.

SKPK: Põhisõnum on see, et kui minnakse lepinguid sõlmima maaomanikega, on praktiliselt kõik kokkulepitav. Nt kui seal on tõesti kasvav mets, mis tuleb maha võtta liini all, siis seal on läbirääkimisvõimalus selles osas, mis sellest saab jne.

Elering: Arutame läbi ootused ja võimalused, leitakse kompromiss.

Küsimus: Nii et iga maaomanik saab ise läbi rääkida oma tingimused nii ühekordse taluvustasu osas liini rajamiseks kui ka iga-aastase tasu osas?

Eling: Jah, see on läbiräägitav.

Küsimus: Oletame et mul on talu ja liin jookseb täpselt 40 m kauguselt majast. Kui ma pole maaomanik, kas siis pole talumiskohustust?

Eling: Maaomanikuga lepitakse kokku.

Küsimus: Aga kui ma ei ole omanik, siis ma ei saa tasu?

SKPK: Siis peate omanikuga rääkima.

Küsimus: Kas taluvustasu kehtib kaitsevööndis?

SKPK: Jah, talumistasu on ainult kaitsevööndis. Kui krunt on piiril, ei ole tasu ette nähtud.

Küsimus: Mis saab kui maaomanik pole nõus lepingut sõlmima? Kuna tegemist on riigi projektiga, kas siis võetakse vägisi?

SKPK: Sellisel juhul toimub sundvaldus seadmine. Mitte võõrandumine – maa jääb alles, aga seatakse sundvaldus liini kavandamisele.

Eling: Aga tõenäoliselt saab sõlmida enne sundvaldust ikkagi ka kokkuleppeid. Sundvaldus on viimane lahendus.

Küsimus: Kas kaitseala alla midagi teha ei tohi? Nt kui läheb üle põllumaa?

Eling: Natuke saab, Elingil on olemas brošüür, kus on kirjeldatud, mida ei tohi teha. Aga nt kasvatada võib, maa ja liini vahel peab olema kindlaks määratud kõrgus. Madalamad asjad on võimalikud. Põhiline piirang on kõrgus ja post. Viljakasvatus on lubatud. Kombain oleneb kõrgusest. Kui liikuv tehnika hakkab liini segama, siis ei ole lubatud.